

פעולה לגיל תיכון לקראת יום המאבק נגד אלימות נגד נשים

מטרות:

1. הצפת מקרי האלימות שהתרחשו השנה כלפי נשים בחברה הישראלית.
2. עמידה על כך שמקרי האלימות הללו קשורים אחד לשני ומהווים מגמה חברתית ולא אוסף של מקרים פרטיים בלבד.
3. בחינת אופני הטיפול וצמצום התופעה בחברה ועמידה על הצורך לצאת לפעולה בנושא כחניכים מעורבים בתנועה.

למדריכ/ה:

כמה מילים על אלימות ועל הבחירה לציין את יום המאבק באלימות נגד נשים:

"אלימות מוגדרת כפעילות אנטי-הומנית, החורגת מגבולות הנורמות החברתיות, נושאת מטען שלילי מובהק ומכוונת לפגוע בזולת או ברכושו ישירות או בעקיפין. המושג "אלימות" אינו מתייחס רק לפגיעה עצמה, אלא גם לשיפוט ההתנהגות. התנהגות המתפרשת כאלימות היא תוצר של שיפוט סובייקטיבי, התלוי בנסיבות ומושפע מערכים ומעמדות. השיפוט והגדרת התנהגות כאלימה תלויים בהתייחסות לפוגע. ככל שמייחסים לפוגע יותר אחריות למעשיו, כך גדלה ההסתברות שהתנהגותו תוגדר כאלימות."

תמר ראובני

יום המאבק הבינלאומי למניעת אלימות נגד נשים חל ב-25 בנובמבר מאז הוכרז על ידי האו"ם ב-17 בדצמבר 1999 כיום המיועד למאבק באלימות נגד האישה. במסגרת ההכרזה על יום המאבק, קרא האו"ם לממשלות העולם להעלות המודעות הציבורית לעובדה שנשים בכל העולם הינן קורבנות לאונס, אלימות במשפחה, וסוגים נוספים של אלימות. מטרה נוספת של היום היא לחשוף את הנתונים האמתיים אודות היקף האלימות נגד נשים, גם בארץ, אשר לרוב אינם גלויים לציבור. בפעולה זו ננסה לעמוד עם החניכים על משמעות הבחירה לציין את היום הזה ולהבין את הצורך לייחד את האלימות נגד נשים ממופעי אלימות האחרים בחברה בכלל. **ניתן לבחור חלקים מהפעולה ולהתאים אותה מראש לצרכי החניכים והחניכות בגיל תיכון. יש לנהוג ברגישות.**

מהלך הפעולה:

אמרו לפתיחה: נדבר היום על יום המאבק נגד אלימות נגד נשים ומה הוביל לייסודו. פעולה רגישה ולא קלה לפנינו, אנחנו מזמינים אתכם לעבור אותה איתנו יחד, לשתף, לדבר, להציף מחשבות.

1. שאלות לפתיחה:

- מהי אלימות?
- אילו סוגי אלימות אתם מכירים?

2. נתלה הגדרה של כל סוג של אלימות (נספחים) על הקיר לפי ההתייחסויות שיעלו מהחניכים. לכל סוג אלימות ניתן דוגמאות. ניתן בסוף גם להראות השרטוט שמכיל את כל סוגי האלימות ביחד.

- אלימות פיזית - הרמת יד, דחיפה, מכה, בעיטה, וכל חבלה פיזית.
- אלימות מוסדית – אי מתן טיפול ומענה הולם לנשים בשירותים הציבוריים (מערכת הבריאות, הרווחה, המשפט וכד')
- אלימות מילולית-ריגשית - שימוש בביטויים פוגעים, השפלות, קללות, נזיפות, מניפולציות.
- אלימות מינית - אונס, כפיית יחסי מין, הטרדות מיניות למיניהן, התייחסות כאל חפץ מיני, זנות.

- כוח ושליטה - לגרום לאדם להרגיש נחות, חסר ערך, זלזול, ביטול, איומים, לגרום לאדם להרגיש אשם, ומושפל.
- התפרצות והפחדה - השלכת חפצים, פגיעה ברכוש. איום במבע, בפעולות ובכל אמצעי הפחדה.
- אלימות כלכלית - לגרום לאדם להיות תלוי בכספו של בן הזוג לצורך קיומו או לקחת את כספו, פגיעה ביכולת ההשתכרות של נשים.
- אלימות כלפי רכוש - כוללת גנבה והשחתת רכוש (ונדלזים) כאקט של איום ולפעמים גם של סחיטה
- בידוד, הגבלת החופש – הגבלות על האישה מצד הבן, שליטה במעשיה, ניתוק חברתי ומשפחתי.
- עליונות/בעלות - בלעדיות על החלטות, התייחסות לאישה כבעל לרכוש, כאדון לעבד.

3. מה אנחנו יכולים ללמוד מכל מה שכתבנו על הלוח? מה המשותף לכולם? **ביטויים שונים להפעלת כוח ושליטה כלפי נשים בגלל היותן נשים ונשים טרנסיות. לרוב אלימות זו מופעלת על ידי גברים, אם כי חשוב להדגיש שהיא מופנמת גם בקרב נשים ולכן גם נשים מפעילות אותה כלפי נשים אחרות ו/או כלפי עצמן.**

4. דיון:

- ב-25.11 נציין את היום הבינלאומי לאלימות נגד נשים. מדוע לדעתכם הוחלט לציין יום כזה? למה לא יום נגד אלימות בכלל? האם רק נשים הן נפגעות אלימות?
- למה לדעתכם מופנית אלימות רבה כלפי נשים?
- איפה לדעתכם מתקיימים סוגים אלו של אלימות? במקומות ספציפיים?

5. נסביר - אלימות כלפי כל אדם היא התנהגות, תפיסה ובחירה שביסודה שימוש בכוח של אדם אחד על אדם רעה. האלימות מהווה כלי פוגעני והרסני שתפקידו הטלת אימה ופחד הן על הפרט והן על החברה – היא פוגעת ביכולת של הפרט לחיות, לחיות בביטחון, להיות ריבון לעצמה ולהחלטותיה, ומחבלת לקיים דיאלוג שוויוני בין אנשים שמאפשר בנייתה של חברה צודקת. חשוב להבהיר שהאלימות היא כלי נרכש בידי אדם וחברה ולא דבר טבעי ובלתי נשלט ולכן ראוי לחשוף אותה ולגנות אותה מכל וכל. הסיבה בגינה החליטו לציין יום כנגד אלימות נגד נשים, היא שרוב האלימות המופנית ביום יום, שלא במסגרת מלחמה, היא כלפי נשים. היא חוצה את כל שכבות האוכלוסייה והמדינות. היא עלולה לקרות בכל מקום ויכולה להיות מופנית כלפי כל אחת. היא מבוססת על תפיסה מודעת ובלתי מודעת שנשים הן נחותות וחלשות ובנויה על לגיטימציה חברתית שהגברים הם עליונים ויכולים להכתיב את המציאות. תפיסה שמושרשת כמובנת מאליה, וכנתון שלא ניתן לשנותו ("ככה זה תמיד היה וככה זה תמיד יהיה").

6. נראה יחד שני סרטונים –

- [סרטון ראשון](#) שמראה שגם אלימות מילולית היא אלימות לכל דבר ועניין – הסרטון הוכן ע"י נעמי
- [הסרטון השני](#) הוכן ע"י עובדות סוציאליות בשיתוף עם המרכז סיוע לנפגעות תקיפה מינית, ומטרתו להציג סטריאוטיפים (דעות קדומות) שיש לאנשים בנושא של אלימות כלפי נשים (15 דקות) / [סרטון חלופי](#) – הטרדות רחוב כלפי נשים – סרטון שמראה את החוויה של אישה צועדת ברחובות ניו יורק וסופגת הערות מכל עבר

7. דיון קצר בעקבות הסרטונים -

- מה הכי הפריע לכם בסרטונים שראיתם?
- מה אנחנו יכולים ללמוד ממה שראינו בסרטונים?
- מתי אנו פועלים בדרך מוטעה ו"מאפשרים" אלימות ומשתפות פעולה עם המצב הקיים?
- ❖ כשאנחנו מעמידים פנים שאיננו רואים התנהגות פסולה.
- ❖ כשאנחנו רואים אך לא מתערבים.
- ❖ כשאנחנו מקבלים או נותנים הסברים וצידוקים.
- ❖ כשאנחנו, כבני ובנות נוער לא מעדכנים את האחראים עלינו ואנשים נוספים שיכולים לסייע לשנות את המצב. אנחנו גם לוקחים בזה חלק בעצמנו בצורה אקטיבית – מפעילות בעצמנו אלימות מסוגים שונים.

- ל מי הבעיה הזאת? זה עניין חברתי או פרטי? כי אומנם יש הרבה מקרים אבל המקרים קורים בתוך הבתים, המשפחות, ביחסים האינטימיים. אז מה הופך עניין לעניין חברתי?
- מה אפשר ללמוד מזה על מעמדן של נשים/נערות בחברה?
- אם זה כן עניין חברתי וכן צריך להבדיל אותה מתופעות אחרות של אלימות אז למה בעצם? מה זה משנה?

8. קוראים יחד את הנספח – הסבר על קיומו ויסודו של יום המאבק ועל הקשר שלו לחברה הישראלית 2019.

9. דיון:

- אז אמרנו שזו תופעה חברתית שחשוב להבחין אותה, שחשוב לראות, להציף ולהיות מודעים אליה. אתם חושבים שיש משהו לעשות כדי לצמצם את הממדים שלה?
- למה זה חשוב לציין את היום ולהעלות אותו על סדר היום? איך זה יכול לעזור לצמצום התופעה?
- באילו עוד פעולות לדעתכן צריך לנקוט?
- מה האחריות שלכם כחניכים בתנועה, שלנו כקן, כלפי המאבק הזה?
- באילו פעולות הייתם רוצים לנקוט?

10. **לסיכום:** הזמינו את החניכות והחניכים להגיע להפגנות (בתל אביב ובחיפה), **יחד איתכם**. ניתן להיעזר בנספח ה' לרעיונות נוספים לפעולות בהן ניתן לנקוט. חשוב לתת לחניכים להעלות מעצמם רעיונות ולעמוד על כך שהרעיונות באמת ייושמו במציאות.

עלו והגשימו!

אפשרות נוספת לסיים הפעולה: כל חניכה/מקבלת תמונה וכיתוב קצר של אחת הנשים שנרצחו ב-2019 בישראל (נספחי זיכרון). בסבב כל אחד מקריא/ה את הכיתוב. כשחניכה/מסיימת להקריא המדריך תולה את הדף על קיר שהוכן מראש כקיר זיכרון לנשים שנרצחו השנה. ניתן וכדאי להדליק נרות זיכרון עבור כל אחת מן הנרצחות.

מריה טל

מריה טל ז"ל, בת 29 במותה, נמצאה ב-11 באוקטובר ללא רוח חיים בדירה בקריית ביאליק כשעל גופה סימני דקירה. בעלה מקסים הוא שרצח אותה ע"פ החשד. חודש לפני הרצח בעלה תקף אותה באלימות ושבר לה את האף. לאחר הגעת המשטרה מקסים נעצר ל-5 ימים ולאחר מכן נשלח לצפון עם צו הרחקה זמני. מקסים שב הביתה לאחר שצו ההרחקה פג, יומיים לפני הרצח.

מיכל סלה

ב3/10/2019 נרצחה מיכל סלה, בת 32 ממוצא. על פי החשד, היא נדקרה על ידי בעלה לעיני בתם בת השמונה חודשים. לאחר מכן הבעל דקר את עצמו, העביר את התינוקת לידי השכנה ואמר לה כי הם ניסו להתאבד. עם זאת, במשטרה מעריכים כי מדובר ברצח וניסיון התאבדות של הבעל, שמעצרו הוא מורדם ומונשם בבית החולים.

בני הזוג עבדו יחד כעובדים סוציאליים עם נוער בסיכון, ולכאורה, לרצח שלשום לא היו סימנים מקדימים. קרובי משפחתם הוכו בתדהמה ומתקשים לעכל את הבשורה. אחותה של סלה, לילי בן עמי, סיפרה: "אם זה קרה להם, זה יכול לקרות לכל אחד."

אמינה יאסין

בחודש אוגוסט נרצחה אמינה יאסין, בת 35 ואם לחמישה מהמועצה המקומית ג'דידה מכר שבגליל. בעלה, יאסין יאסין, נאשם כי רצח את אשתו בדקירות סכין בחדר השינה, בעת שילדיהם ישנו. הילדים, שהתעוררו מהצעקות, הבחינו באמם שרועה על הרצפה ומתבוססת בדמה והזעיקו את המשטרה. יאסין מואשם ברצח בנסיבות מחמירות, איומים ותקיפה הגורמת חבלה של ממש.

זינאב מחאמיד

בחודש יולי נרצחה זינאב מחאמיד, בת 83 מאום אל-פחם. על פי החשד, מחאמיד נדקרה למוות בביתה על ידי בנה בן ה-37 המוכר למשטרה. הבן ניסה לברוח מזירת הרצח, אך שכנים שהזעיקו את המשטרה תפסו אותו, והעבירו אותו לחזקת השוטרים. קרובי המשפחה האשימו את המשטרה, מאחר ולטענתם בעבר ניסה הבן להצית את הבניין בו גרה אמו ואף ניסה לרצוח אותה ונעצר.

אלמונית

בחודש יולי אישה בת 60 נרצחה בבני ברק. בנה בן ה-32 חשוד כי דקר אותה למוות בדירתה ברחוב הרצל בעיר. במשטרה מעריכים כי בין השניים פרץ ויכוח, בסיומו נקבע מותה של האם. עו"ד דן באומן, שמייצג את החשוד מטעם הסנגוריה הציבורית, טען כי "הבן נמצא במצב נפשי קשה. לאור מצבו והרקע הנפשי המורכב, בית המשפט קיבל את בקשתנו והורה לשלוח אותו לבדיקה פסיכיאטרית."

נג'לאא אל-עמורי

בחודש אפריל נרצחה נג'לאא אל-עמורי, בת 19 מלוד. עקבותיה של הצעירה אבדו במשך כשבועיים, בסיומם אותרה גופתה בשטח פתוח באזור תל חדיד הסמוך ליער בן שמן. עם איתור הגופה נעצרו לחקירה חמישה מקרובי משפחתה של אל-עמורי. חודשיים לאחר מכן הודיעה המשטרה כי אחיה, מוחמד אל-עמורי בן 30, הוא החשוד ברצח ובהמשך הוגש נגדו כתב אישום.

ויויאן קמינסקי

בחודש אפריל נרצחה ויויאן קמינסקי, בת 65 מלוד. בנה, יניב קמינסקי בן 44 שהתגורר עמה, נאשם ברצח. לפי כתב האישום קיבל החלטה לרצוח את אימו, וכשהבינה האם מה הוא מתכנן התקשרה אל שכנתה וזעקה לעזרה. באותה העת ניגש אליה הבן, הכה אותה בראשה ובגופה וחנק אותה. קמינסקי המשיך גם כשהשכנה והמשטרה הידפקו על הדלת ולא חדל עד שהצליחו השוטרים לפרוץ לדירה. כתוצאה ממעשיו נחבלה אמו אנושות ומתה למחרת בבית החולים.

דיאנה אבו קטיפן

בחודש מרץ נרצחה דיאנה אבו קטיפן, בת 18 מלוד. הצעירה נורתה למוות יום לפני חתונתה כנראה על רקע התנגדותם של כמה מבני משפחתה לנישואיה. מהחקירה עלה כי אבו קטיפן נרצחה בעת שתכננה לנסוע יחד עם סבה למדידת שמלת הכלה ביפו. השניים נסעו יחד ברכב כשלפתע הגיח אלמוני מחצר הבית, פתח את דלת המכונית, התיישב מאחורי הנהג וירה מטווח אפס בראשה מספר פעמים. הסב נפצע קל בידו מאחד הקליעים. ארבעה מקרובי משפחתה נעצרו.

סוזאן ותד

בחודש מרץ נרצחה סוזאן ותד, בת 39 מבאקה אל-גרבייה. חודש לאחר מכן הוגש כתב אישום נגד בעלה, ווליד ותד, בגין רצח ושיבוש הליכי משפט. מכתב האישום עולה כי הבעל חשד כי אשתו בוגדת בו וקינא לה. על רקע זה לא אחת הוא כעס עליה, תקף והכה אותה. ביום הרצח חנק ותד את אשתו, כשבנם התינוק לצדם בחדר. אחר כך עטף את גופתה בשמיכה, העביר אותה לתא המטען של הרכב וטמן אותה בחורשה סמוכה.

סיואר קבלאוי

בחודש פברואר נרצחה סיואר קבלאוי, בת 20 מאום אל-פחם שלמדה בעיר איזמיט שבטורקיה. אחיה ואביה נעצרו בחשד לרצח. על פי החשד, היא שהתה במדינה יחד עם האב וזמן קצר לפני מותה הצטרף גם האח. בעת עימות בין השניים קבלאוי נעלה את עצמה בחדרה, וכשפרץ האח את הדלת קפצה מהקומה השנייה. לפני שכוחות המשטרה הגיעו למקום, האב והאח לקחו את גופתה והאחרון נמלט מהמקום. האב טען כי קפצה אל מותה מהמרפסת, אך נעצר אחרי שהשוטרים הבחינו בחבלות על גופה. אחיה ניסה להימלט חזרה לישראל, אולם נעצר במלון באיסטנבול.

לילי פרג ופרחיה סרוסי

בחודש ינואר נרצחו לילי פרג, בת 54, ופרחיה סרוסי, בת 63, במנדוסה שבארגנטינה. השתיים נסעו לבקר את בנה של סרוסי, שעל פי החשד רצח אותן. לאחר חיפושים שנערכו במשך יותר משבוע נמצאו גופותיהן של השתיים בחצר ביתו של הבן, שטען כי הן נעלמו ואינו יודע מה עלה בגורלן. גורמים במשטרה המקומית דיווחו כי אחת מהן נורתה שלוש פעמים, ועל גופת השנייה נמצאו סימני אלימות קשים.

אסתי אהרונוביץ'

במהלך חודש נובמבר נרצחה אסתי אהרונוביץ', בת 70, ע"פ החשד ע"י בעלה שנמלט מהמקום ונתפס לאחר מצוד משטרתי. הרצח התבצע בביתם בתלמי אליהו שבמועצה אזורית אשכול. אסתי נורתה ע"י בעלה לאחר הגעת שליח בית משפט שמסר לידו צו גישור להליך גירושין. במהלך השבעה ילדיה אמרו במסיבת העיתונאים כי לא האמינו שבן זוגה ירצח אותה אך בדיעבד היו לכך סימנים מקדימים.

מעגל כח ושליטה

אלימות מוסדית

אי מתן טיפול ומענה הולם לנשים

בשירותים הציבוריים (מערכת

הבריאות, הרווחה, המשפט וכד')

אלימות מילולית-רגשית

שימוש בביטויים פוגעים,

השפלות, קללות, נזיפות,

מניפולציות.

אלימות פיזית

הרמת יד, דחיפה, מכה, בעיטה,
וכל חבלה פיזית.

כוח ושליטה

לגרום לאדם להרגיש נחות, חסר

ערך, זלזול, ביטול, איומים, לגרום

לאדם להרגיש אשם, ומושפל.

התפרצות והפחדה

השלכת חפצים, פגיעה ברכוש.

איום במבע, בפעולות ובכל

אמצעי הפחדה.

אלימות מינית

אונס, כפיית יחסי מין, הטרדות

מיניות למיניהן, התייחסות כאל

חפץ מיני, זנות.

אלימות כלכלית

לגרום לאדם להיות תלוי בכספו של

בן הזוג לצורך קיומו או לקחת את

כספו, פגיעה ביכולת ההשתכרות.

אלימות כלפי רכוש

כוללת גנבה והשחתת רכוש

(ונדליזם) כאקט של איום

ולפעמים גם של סחיטה

בידוד, הגבלת החופש

הגבלות על האישה מצד הבן,

שליטה במעשיה, ניתוק חברתי

ומשפחתי.

עליונות/בעלות

בלעדיות על החלטות, התייחסות

לאישה כבעל לרכוש, כאדון

לעבד.

הסופרת הפמיניסטית דיאנה ראסל הייתה אחת הראשונות שחקרה את התופעה, והיא הגדירה אותה כך: "הריגה מכוונת של אישה כי היא אישה"^[2]. ראסל הדגישה כי בדרך כלל רצח נשים נעשה ממניעים סקסיסטיים, בהם שנאת נשים, תחושת עליונות של גברים על פני נשים, אלימות מינית, או תחושת בעלות על האישה. ראסל כתבה: "רצח נשים נמצא בקצהו של רצף מעשי אלימות כלפי נשים, הכולל מגוון רחב של סוגי אלימות מילולית ופיזית, בהם אונס, עינויים, עבדות מינית (במיוחד בזנות), (התעללות מינית בילדים במשפחה ומחוץ למשפחה, התעללות פיזית ורגשית, הטרדה מינית) בטלפון, ברחוב, במשרד ובכיתה, (מילת נשים על סוגיה השונים, פעולות גינקולוגיות מיותרות (כמו כריתת רחם מיותרת), הטרסקסואליות מאולצת, עיקור כפוי, אימהות כפויה (במקומות בהם אמצעי מניעה והפלה מלאכותית אסורים), פסיכו-נוירוכירורגיה, שלילת מזון לנשים בתרבויות מסוימות, ניתוחים קוסמטיים, ופגיעות אחרות בגוף בשם אידיאל היופי. בכל מקרה שבו אחד ממעשי האלימות הללו מסתיים במוות, הוא הופך לאירוע של רצח נשים."

כמו כן ראסל כוללת בהגדרה מקרים של הרג סמוי של נשים, בהם מקרי רצח תינוקות בנות בתרבויות כמו הודו וסין.

רקע לציון יום המאבק הבינלאומי למניעת אלימות נגד נשים

יום המאבק הבינלאומי למניעת אלימות נגד נשים חל ב-25 בנובמבר מאז הוכרז על ידי האו"ם ב-17 בדצמבר 1999 כיום המיועד למאבק באלימות נגד האישה.

במסגרת ההכרזה על יום המאבק, קרא האו"ם לממשלות העולם להעלות המודעות הציבורית לעובדה שששים בכל העולם הינן קורבנות לאונס, אלימות במשפחה, וסוגים נוספים של אלימות.

מטרה נוספת של היום היא לחשוף את הנתונים האמתיים אודות היקף האלימות נגד נשים, אשר לרוב אינם גלויים לציבור. משנת 1981, נשים אקטיביסטיות החלו לציין ב-25 בנובמבר את המאבק באלימות נגד נשים. מועד זה נקבע לציון רצח [האחיות מיראבל](#) - ארבע אחיות [דומיניקניות](#) שהתנגדו באופן פעיל ומתמשך למשטר הדיקטטורי של [רפאל טרוחיו](#), והיו מעורבות בפעילויות חשאיות נגד משטרו. שלוש מהאחיות נרצחו ב-25 בנובמבר 1960. רציחתן הפכה את האחיות מיראבל ל"סמלים של התנגדות עממית ופמיניסטית". ב-1999, האחיות זכו להכרה על ידי אספת [ארגון האומות המאוחדות](#), שהכריעה כי תאריך הוצאתן להורג, ה-25 בנובמבר, יוכרז כיום [המאבק הבינלאומי באלימות נגד נשים](#) כאות הערכה לפועלן.

רקע - אלימות נגד נשים, תופעה עולמית ומקומית

35% מהנשים והילדות בעולם יחוו סוג כלשהו של אלימות פיזית ו/או מינית במהלך חייהן, כאשר במדינות מסוימות היחס מגיע לשבע מתוך עשר נשים.

מאז שנת 2001 נרצחו בישראל כ-310 נשים ע"י בני זוגן ורק בחודשים האחרונים נרצחו עוד 13 נשים.

גורמי הרווחה מעריכים כי בישראל חיות כ-200 אלף נשים תחת אלימות פיזית בביתן. מספר מקרי הרצח של נשים ע"י בן משפחה נמצא בעלייה.

מדי יום מוגשות 56 תלונות בממוצע בישראל על אלימות במשפחה, מתוכן 43 תלונות הן של נשים.

אחת מכל שלוש נשים בישראל חוותה תקיפה מינית, אחת מכל חמש נשים חוותה אונס.

הבחירה לציון את יום המאבק הבינלאומי למניעת אלימות נגד נשים כתנועה

המציאות המשתקפת מהנתונים היא מציאות קשה שכולנו מושפעות ומושפעים ממנה, היא פוגעת בכלנו.

הסטטיסטיקה איננה רק מספרים, היא נחווית בהיעדר תחושת הביטחון במרחבים הפרטיים ובמרחבים הציבוריים על רקע מין ומגדר, על רקע היותך אישה.

"האישי הוא הפוליטי" – כשנשים מאוימות בביתן, הן מאוימות ברחוב, הן מאוימות במרחב הציבורי.

זה אישי לכל אחת ולכל אחד, ופוגע ביכולת שלנו להבטיח בטחון אישי לכל חברה, ולחלום ביחד על חברה ברוח החברותא המבוססת על שוויון ערך האדם, אמון ואחריות על האחרת.

כמו כן, כחלק ממימוש החלטת הוועדה בנושא פמיניזם, אנו קוראים לחברי וחברות התנועה להיאבק כנגד תופעת האלימות על רקע מגדרי בחברה הישראלית.

זוהי השנה הרביעית בה אנחנו בוחרות להשתתף באירועים המרכזיים בחיפה ובתל אביב כתנועה.

חיפה - 25/11 יום שני, התכנסות 16:00 בכיכר זיו, עצרת ב-17:30 במרכז קהילתי אבא חושי.

תל אביב יפו 25/11 יום שני, 18:30 בכיכר רבין.

פמיניזם

- א. כתנועה שחרטה על דגלה את ערכי שוויון ערך האדם, הסוציאליזם והכלליות, בוחרת התנועה להגדיר את עצמה גם כתנועה פמיניסטית ולחנך לכך. התנועה רואה בחומרה תופעות של סקסיזם, אלימות ואפליה נגד נשים, ותפעל למיגור תופעות אלו.
- ב. ועידת התנועה קוראת לחברי התנועה ולחברותיה: להמשיך לפעול למימוש שוויון מלא בין המינים והמגדרים בכל רחבי התנועה ולהעצים את מקומן של הנשים. להמשיך לשלב את הנערה הערבייה והדרוזית בפעילות ולהעניק לה את מלוא התמיכה להשגת מעמד שווה ולהשתלבות בהנהגת התנועה והחברה בישראל.

النسوية

- كحركة نقشت على علمها قيم مساواة الإنسان، الاشتراكية والعمومية، اختارت الحركة ان تعرف نفسها كحركة نسوية أيضا (فيمينيزم – القصد المساواة للنساء) وتتقف على ذلك.
- أ- ترى الحركة بقلق كبير الظواهر الجنسية، العنف والتمييز ضد النساء وستعمل على قمع هذه الظواهر.
- ب- يدعو مؤتمر الحركة أعضاء وعضوات الحركة إلى:
- توسيع الحركة وتقوية مكانة النساء في جميع دوائر الحركة وذلك من اجل تحقيق المساواة التامة بين الجنسين.
 - مواصلة دمج الفتاة العربية والدرزية في النشاطات الحركية وإعطائهم الدعم الكامل من اجل حصولهم على دعم ومكانة مساوية والاندماج بطاقم القيادة للحركة والمجتمع في إسرائيل.

בנק רעיונות ליציאה לפעולה קבוצתית/קנית ליום המאבק נגד אלימות נגד נשים:

- השתתפות בהפגנות.
- העברת שיעורי חברה.
- חלוקת פלאיירים וסטיקרים.
- פתיחת קבוצה בנות חדשה בקן סביב הנושא (החניכים מזמינים חברים שלהם).
- אירוע גיוס תרומות לאחת מהעמותות המתעסקות בעזרה לנשים שמופעלת עליהן. אלימות.
- בניית והשתתפות בסמינר בנושא זה לשכבה הבוגרת בקן.
- לצלם ולהעלות סרטון לרשת בנושא.
- יצירת תערוכה בנושא בקן
- יצירת פינת זיכרון/תערוכה בנושא בב"ס.
- לשלוח מכתב ליועצת קידום מעמד האישה בעיר/מועצת תלמידים/ מועצת תנועות הנוער בעיר – שתהיה התייחסות עירונית לנושא.

החברה הפטריארכלית, שוביניזם ו אלימות נגד נשים

מחברת: רות רזניק | אתר מט"ח

החברה הפטריאכלית שלתוכה נולדנו ושעיצבה את דרך חשיבתנו והתנהגותנו קיימת זה אלפי שנים. בכל התרבויות, הדתות והממסדים החברתיים הוכר הגבר כראש משפחה ואשתו וילדיו כפופים לו.

חברות קדומות, מטריארכליות, לא השאירו חומר רב שממנו ניתן ללמוד על תרבויות קודמות. וכך, במשך הדורות הוטמע הערך של המשפחה הפטריאכלית כערך היחידי להקמת המשפחה.

מבנה המשפחה הפטריאכלית העניק עוצמה רבה לראש המשפחה, הגבר, ראש השבט או החמולה. הוא היה הפוסק, הקובע והמחליט על גורל האישה והילדים.

בספרטה ביוון, האב היה לוקח את הרך היילוד ומניחו על גג הבית. אם נשאר בחיים למחרת, היה הילד כשיר להשתייך לעם הספרטני. במאמרו הגדול של הפמיניסט ג'ון סטיוארט מיל, בדבר שיעבוד הנשים, נכתב בשלהי המאה השמונה-עשרה: "[...] מעמדה של אישה נשואה גרוע מזה של שפחה, מאחר ששפחה מקבלת שכר בתמורה לעבדותה ורשאית לסרב להצעות המיניות מהאדונים שלה, אך לא כך הוא מעמדה של אשת איש".

בסוף המאה התשע-עשרה חוקק בבריטניה חוק הידוע כ"חוק האגודל". חוק זה קובע, ב"נדיבות" מסוימת, כי לגבר אסור להכות את אשתו במקל שעוביו יותר מעובי אגודלו... באותה העת היה מותר עדיין לגבר נשוי למכור את אשתו לצמיתות בשוק הבהמות. נוהג זה אמנם לא היה נפוץ אולם היה חוקי לחלוטין.

נשים היו משוללות זכות בחירה בעולם המערבי עד לאחר מלחמת העולם הראשונה, ובמדינות מסוימות כגון שווייץ זכות הבחירה לנשים ניתנה רק בסוף שנות השבעים של המאה העשרים.

פתגמים רבים מראים מהו היחס לנשים ומהו מעמדם בחברה.

הדרך המובהקת להשתלט היא לכפות את רצונך על האחר באמצעות חקיקה הקובעת מעמד (מעמד העבד, מעמד הזר, מעמד האריס, מעמד האצולה השלטת וכו'). באמצעות חקיקה ונורמות חברתיות נקבע מעמדו של הזכר כראש השבט, המשפחה, המיישם את החוקים שנקבעו בידי גברים אחרים הקובעים את הנורמות החברתיות והשיוך המעמדי בין המינים.

על-מנת לקבוע את "עליונות" הגבר, נושלה האישה מיכולת הירושה, מהחלטות לגבי גופה, פריונה, מעמדה הכלכלי ובחברות מסוימות אף הזכות להישאר עם ילדיה בעת פירוק מערכת הנישואין.

כל התופעות הללו קיבלו לגיטימציה וגושפנקה חוקית ואצטלה דתית. נוח מאוד היה לכל הממסדים לאפשר לגבר פורקן לתסכולים כלפי בני המשפחה ולא להוציא את הזעם שהוא חש כלפי הממסד החיצוני (הפתגם האנגלי קובע כי ביתו של האדם הוא מבצרו).

התמודדות עם אלימות נגד נשים בישראל

בתחילת שנות השבעים של המאה העשרים החלו לקום מקלטים לנשים מוכות וילדיהן באנגליה. לאחר מכן הוקמו מקלטים דומים בארה"ב ובאירופה. בדו"ח הוועדה למעמד האישה שהוגש על-ידי חברת הכנסה דאז אורה נמיר, היו כבר המלצות בדבר הצורך בהקמת מקלטים לנשים מוכות וטיפול בקרבנות נשים נאנסות.

בשנת 1977 הוקמה מפלגת נשים שהתמודדה בבחירות לכנסת, ובמצעה דובר לראשונה על הצורך בהקמת מקלטים לנשים מוכות וילדיהן. הייתה זו הפעם הראשונה בישראל שהנושא הועלה כנושא פוליטי במצע הבחירות.

מפלגת הנשים לא נכנסה לכנסת, אולם ביולי 1977 פניתי לחברותיי מהתנועה הפמיניסטית וממפלגת הנשים במטרה להקים עמותה שתתמודד עם תופעת האלימות נגד נשים. עמותת לא. - לחימה באלימות נגד נשים - הוקמה תוך חודשיים.

בנובמבר 1977, קבוצה נוספת מיוצאות מפלגת הנשים בחיפה בראשותה של מרשה פרידמן הקימה את מקלט הנשים הראשון בישראל, בחיפה. בתחילת 1978 הוקם מקלט לנשים בהרצליה.

ב- 18.7.1979 נרצחה כרמלה אשכנזי נקש בידי בעלה בחצר המקלט בהרצליה. רצח זה זעזע את מדינת ישראל והמחיש את הסכנה הנוראה האורבת לנשים קרבנות הטרור מבית. דבר זה דרבן את משרד העבודה והרווחה להגביר את המעורבות בנושא ותוך פרק זמן לא רב הוקמו שני מקלטים נוספים, בירושלים ובאשדוד.

במקביל, עמותת ל.א. פנתה לארגוני הנשים הגדולים נעמ"ת וויצ"ו כדי לשכנעם לעסוק בתחום זה הנוגע לציבור גדול מאוד של נשים בחברתנו. מקלט אשדוד הוקם בידי ויצ"ו ואילו נעמ"ת הקימה יחידה לטיפול באלימות במשפחה בראשותה של רונית לב ארי.

ארגוני ל.א., נעמ"ת וויצ"ו פעלו רבות לשינוי העמדות החברתיות באמצעות הסברה למשטרה, לעובדים הסוציאליים, למערכת השיפוטית, למערכת הבריאות, לחברי כנסת ולשרים.

בתקופת כהונתה של אורה נמיר, שרת העבודה והרווחה, הוחלט על הגדלת מספר המקלטים ולראשונה הוקם מקלט מיוחד לנשים ערביות ביישוב ערבי המופעל בידי עמותה וצוות ממגזר זה. הוקם מקלט לנשים חרדיות ויש תכניות להקמת מספר מקלטים ייחודיים נוספים. כיום קיימים בארץ 13 מקלטים לנשים וילדיהן. מקלטים אלו קולטים נשים מכל המגזרים, עולות חדשות וותיקות החיות יחד עם ילדיהן בחברה אמפתית ותומכת. במקלטים ניתן טיפול פרטני וקבוצתי לנשים וילדיהן, סעד משפטי, עזרה בשכר דירה לנשים הנפרדות מבני זוגן, הסדרים עם הביטוח הלאומי ועוד.

במשרד העבודה והרווחה הוקמה מערכת נוספת של כ- 30 מרכזים אזוריים למניעת אלימות במשפחה - שבהם מטפלים בנשים, בגברים וילדיהן, בעבודה פרטנית וקבוצתית ובמסגרת חינוך הקהילה.

בכנסת הוקמה ועדה למעמד האישה הפעילה לשינוי החקיקה בנושאי נשים ובמיוחד בכל הקשור לאלימות נגד נשים. עובדים סוציאליים רבים מקבלים הכשרה מיוחדת לטיפול באלימות במשפחה, ובמסגרת לימודי נשים - הקיימים כיום במספר אוניברסיטאות - מושם דגש רב על נושא זה.

תופעת האלימות והשלכותיה

אלימות בתוך המשפחה וכלפי נשים מתבטאת באלימות נפשית, באיומים, בדיכוי כלכלי, באלימות מינית, באלימות פיזית - מהרמת יד, אגרוף, בעיטות, הטחת הראש ברצפה ובקירות, השלכת חפצים ופגיעה בכלים חדים, בנשק ובחניקה, אלימות שמסתיימת לעתים ברצח.

במהלך השנים 1992-2000 נרצחו בישראל 169 נשים בידי בני זוג ובני משפחה. נרצחו גם קרובי משפחה שהגנו עליהן ובהם מספר רב של ילדים.

הנזק הנורא הנגרם לילדים ולמשפחה המורחבת הנו בלתי הפיך. בעת המשבר האיום המשפחה בדרך-כלל מתפרקת והילדים נשלחים למקומות שונים. חלק מהרוצחים התאבדו וכך נותרו הילדים באותן משפחות יתומים משני ההורים.

אלימות כלפי נשים מתבטאת גם בעת הריון של נשים והנתונים על הכאת נשים בהריון הם רבים. כתוצאה מאלימות בעת ההריון חלק מהנשים מפילות את העוברים וחלק אחר נותר עם ילדים בעלי פגמים מולדים. מעבר לסבל הקשה לאם, ליילוד ולמשפחה אנו כחברה נושאים בעול הכלכלי הכבד של טיפול בילדים אומללים שנפגעו כבר ברחם אמם. חלק מהנשים החיות בצל האלימות נזקקות לטיפול נפשי/תרופתי על-מנת לשרוד ולהמשיך לתפקד ביום-יום.

נשים רבות המגיעות למקלטים מדווחות על ניסיונות התאבדות (הדבר מעורר תהיות לגבי אותן נשים המצליחות להתאבד) וקיימת מידה רבה של אלימות מינית במשפחות הללו.

ילדים החיים במשפחה אלימה חשופים לאלימות פיזית, מינית ונפשית. אין גם ספק כי מרבית מקרי גילוי העריות מתקיימים במשפחות שבהן מושלטים טרור ופחד. אולם כאן המקום להדגיש כי גם ילדים שאינם קרבנות לאלימות ישירה, הם קרבנות לאלימות מבית.

בשנים האחרונות הוטבע המונח: ילדים עדים לאלומות. כל הילדים החיים בבית אלים הופכים לקרבנות משניים למתרחש בבית ומושפעים ביותר מחשיפה זו. מחקרים שונים שנערכו בארה"ב הצביעו על כך כי ילדים העדים לאלומות הופכים לגברים אלימים בעתיד. ילדים החשופים לאלומות הם גם חלק ניכר מהילדים האלימים בבית-הספר והם נוטים גם להתמכרויות שונות.

תפקיד הממסד החינוכי

אין ספק כי תהליך החיברות הבסיסי של ילדים מתחיל בבית ההורים. אולם המקום שבו ניתן לשנות את הערכים השלייליים הנרכשים בבית היא מערכת החינוך זאת החל בגיל הרך. מערכת זו חייבת להציב לעצמה את האתגר של הכשרת אדם לחברה דמוקרטית שבה אנו חיים: חברה שוויונית, הורות שוויונית, משפחה ללא אלימות. זאת באמצעות חשיפת עובדי המערכת ובעיקר מנהלים/ות, יועצים/ות, מורות/ים לתופעה של אלימות נגד נשים וילדים, הפנמת הנושא, יצירת מודעות וכלים שיעזרו להקטין את הנגע ולעקרו מחברתנו. יש לפעול נגד הקרנת סרטים ותכניות אלימות, משחקי מחשב אלימים - תוך הפעלת ועדי ההורים. ילדים אינם נולדים אלימים. הם הופכים לכאלה עקב נסיבות חייהם. לכן עלינו, המבוגרים, להציב את האופציות החלופיות ולתת להם מודל חיקוי חיובי.

רצח נשים על ידי בעליהן הוא טרור לכל דבר

בשום תחום שבו היו נרצחים בני קבוצת אוכלוסייה מסוימת על ידי בני קבוצת אוכלוסייה אחרת, לא היינו עוברים לסדר היום, אלא מגדירים זאת כטרור. אבל נשים שנרצחות בידי בעליהן? זה אך טבעי

צפי סער 17.10.2018 13:59

השמש זרחה, השיטה פרוחה והשוחרט שחט. השבוע אלה היו שתי נשים מנתניה: עליזה שפק, בת 50, שנרצחה בידי בעלה לשעבר, ואנגוץ ואסה, בת 36, שנרצחה בידי בעלה השוטר לעיני בנה הקטן. יחד איתן עלה מניין הנשים שנרצחו השנה בידי בני משפחה, בעיקר בני זוג, ל—20, עד כה. 20 נשים ב—10 חודשים, שתיים בחודש. כמה עגול ושגרתי.

כבר נאמר פה — בשום תחום חברתי פוליטי אחר, שבו היו נרצחים באופן שיטתי בני קבוצת אוכלוסייה מסוימת על ידי בני קבוצת אוכלוסייה אחרת, לא היו החברה ונבחריה עוברים לסדר היום ומקבלים זאת כגזירה משמים. זה היה מוגדר מיד ובצדק כטרור. אבל נשים שנרצחות בידי גברים—בעלים? תמיד היה, תמיד יהיה — מה, לא?

למה בעצם? מה שחבוי פה, מתחת לשכבה דקה מאוד של פסוודו תרבות וקידמה, הוא עניין הבעלות. וזה לא עניינם של "פרימיטיבים" ש"אנחנו" כבר התרחקנו מהם מרחק רב: הרי עזה כמוות אהבה, והתרבות המערבית והישראלית רוויות מסרים שמבהירים היטב איפה אנחנו חיות: משירי ארץ ישראל הישנה והאלתרמנית—פנית, שהם נכס צאן ברזל של התרבות העברית ("אך אם פעם תהיי צוחקת/בלעדי במסיבת מרעיך/ תעבור קנאתי שותקת/ ותשרוף את ביתך עלייך"; "הן ידעתי שאין לי אוהב מלבדך/ וידעתי: המוות יבוא מידיך"); דרך סרטי הקולנוע ההוליוודיים לדורותיהם שעיצבו ומעצבים את השקפותינו בדבר "רומנטיקה"; ועד טקסטים עכשוויים, מרוק ועד היפ הופ. את שלו, בלעדייך הוא חצי בן אדם, ואם את כבר לא רוצה להיות שלו — לא תהיי של אף אחד.

200 אלף נשים בישראל נפגעות מאלימות על רקע מגדרי. רק אחת מכל ארבע נשים שנפגעות מאלימות פיזית, ואחת מכל עשר נשים שנפגעות מאלימות מינית, מדווחות על כך לגורם מטפל. כך על פי נתונים שנאספו על ידי מרכז המחקר והמידע של הכנסת — ממשטרת ישראל, שירות בתי הסוהר, משרדי הרווחה והבריאות ואיגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית — ולפי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. מנגד, רבות מאלה שנרצחו — התלוננו קודם במשטרה על בן הזוג האלים. זה לא הועיל להן.

רבות חושבות, כפי שהתבהר השבוע, שאי אפשר יותר לסמוך על הרשויות וצריך לנקוט פעולה, אנחנו הנשים. כמה וכמה התארגנויות מתקיימות כרגע, ובין הרעיונות שמועלים, שביתה כללית של נשים (גברים שיבחרו לתמוך בהן יוזמנו להצטרף). כי לא זו בלבד שלבעיה הקשה הזאת יש, כאמור, שורשים עמוקים מאוד בתרבות ובחברה שאנחנו חיות וחיים בהן; הצד השני, המשלים של המטבע הוא, שלמי שעומדים בראש הפירמידה אין אינטרס אמיתי לשנות את פני הדברים. כך מצטייר בבירור מן הנעשה בשטח.

זה לא שלא נעשה דבר. דו"ח של מרכז אדוה מאוקטובר שעבר, המנתח את המשאבים הציבוריים המושקעים במניעת אלימות נגד נשים, מפרט את מסקנות הוועדות שהוקמו לצורך העניין במשך השנים, את שורת משרדי הממשלה ושאר גופים העוסקים בו, את התוכניות השונות והתקצוב המופנה למניעת אלימות במשפחה, כפי שהיא מכונה. "נעשים הרבה דברים", אומרת ד"ר יעל חסון, חוקרת במרכז אדוה ומחברת הדו"ח, "ואני חושבת שכן חלה התקדמות בעשורים האחרונים מבחינת פיתוח שירותים, העלאת המודעות הציבורית, וגם יש הסכמה על כך שבאחריות המדינה לטפל בתופעת האלימות במשפחה על מכלול היבטיה. אחת הבעיות היא שישנם גורמים רבים שמעורבים במניעה, בטיפול ובשיקום – משטרה, מערכת המשפט, מערכת הרווחה, משרדי הבריאות והחינוך ועוד, אבל התיאום ביניהם לוקה בחסר. העדר התיאום מקשה על קבלת טיפול, על מיצוי זכויות של הנפגעות וכן על גיבוש תמונת מצב על רמת המסוכנות של הפוגע. אין גישה מערכתית ואין גורם מתאם. ריבוי הגורמים גם מקשה מאוד לעקוב אחר היקף התופעה ואחר סך כל המשאבים שהמדינה משקיעה כדי להתמודד איתה".

חסון מטעימה, כי "נראה שהבעיות ידועות, ועדות שונות של מומחים מתוך הממשלה ובשיתוף החברה האזרחית ניתחו את הבעיה על היבטיה והמליצו על פתרונות. יש אפילו תוכנית לאומית שהממשלה אימצה לפני יותר משנה; היא עדיין לא מיושמת ולא הוקצו לה התקציבים הנדרשים. חלק מהפתרונות שמציעות ועדות ועומדים על הפרק – כמו למשל מסגרות טיפול בגברים המכים, מציאת פתרונות הולמים לילדים מעל גיל 13 שלא יכולים לשהות במקלט, וטיפול פסיכולוגי וחינוכי בילדים ששוהים במקלטים – הם פתרונות שמוצעים כבר שנים רבות וטרם יושמו במלואם. אלו שירותים קריטיים למניעת אלימות ולעצירת התופעה הבין-דורית של אלימות. כמו כן, המשאבים המוקצים לשירותים הקיימים לא מספיקים. מראיונות עם נשות מקצוע שעובדות בשטח ומפעילות שירותים עולה כי העמותות נמצאות במחסור תמידי של משאבים, נסמכות על פילנתרופיה והדבר פוגע באופן ממשי בשירותים שהן מספקות ושהיו רוצות לפתח. המחסור הזה במשאבים אף מעמיד חלק מהעמותות מעת לעת בסכנת סגירה".

מה תעני לאלה שממהרים לומר "זה ערבים" או "האתיופים" כדי להרחיק מעליהם את העניין?

"הטענות האלו מאפשרות להתנער מהתופעה. אבל ראשית, אלימות נגד נשים היא תופעה חוצת מגזרים ומעמדות. רצח נשים ואלימות כלפיהן קיימים בכל החברות. שנית, זה נכון שיש ייצוג יתר לקבוצות הללו, אבל חשוב שנתבונן גם במאפיינים החברתיים והכלכליים שלהן וגם באופני הטיפול של הרשויות בפניות של נשים מהקבוצות אלה ובתלונות על האלימות נגדן. כמה משאבים מוקצים לכך, כמה כוח אדם, כיצד מטפלת המשטרה בריבוי נשק ובזמינות שלו, אילו סוגים של מענה ופתרונות מקבלות הנשים ומה נעשה כדי למנוע את הרצח הבא ולמגר את תופעת האלימות".

הדו"ח של חסון ממליץ בין השאר על תקצוב מגדרי – כלומר שיפור ההקצאות התקציביות, תוך שיתוף העמותות הפועלות בתחום ומכירות היטב את הצרכים של הנשים. ב-2014 אמנם התקבלה החלטת ממשלה לבחינה מגדרית של תקציב המדינה, אבל שוב: החלטות יש, מעשים בעלי השפעה של ממש – הרבה הרבה פחות.

מהי בעצם משמעות העובדה, שהכרה בבעיה, חומרתה והשלכותיה – יש, אבל זה לא בא לידי ביטוי במימון מספק לשירותי הגנה ומניעה ולצמצום התופעה לטווח ארוך? שההמלצות הרבות והטובות נשארות לרוב על הנייר? שלמרות הכל, עדיין לא מיושמת בישראל מדיניות מקיפה וכוללת ואין תוכנית לאומית למאבק באלימות נגד נשים מידי גברים?

המשמעות, אחיות, היא שמצפצפים עלינו צפצוף ארוך, שלא לומר משתינים עלינו ועל חיינו, ומהמקפצה.

ולא מיותר להזכיר שהמדינה שחיינו חשובים לה כקליפת השום דאשתקד היא אותה מדינה עצמה שמשקיעה משאבים לא מבוטלים במעצר, תביעה, העמדה לדין וכליאה של סיכונים כה מחרידים ומפחידים כמו דארין טאטור, משוררת שהעזה לכתוב "התנגדו בני עמי, לא אסכים לפתרון שלום"; עהד תמימי, נערה שסטרה לחייל של הצבא החזק של המדינה הגרעינית—על—פי—פרסומים זרים; ולארה אל—קאסם, הסטודנטית האמריקאית שעצורה בישראל זה כשבועיים. ללמדך במה חשוב להשקיע, מה חשוב לעקור משורש ומה לא. שלא לדבר על הסיכון הנורא שטמון בנישואים של צחי הלוי, גבר יהודי כשר, ללוסי אהריש, אשה ערבייה ישראלית ר"ל: מה זה עשרות נשים רצוחות בידי בני זוגן לעומת פגיעה בטוהר העם היהודי? העניין הראשון — שגרה, השני — סכנה אמיתית. אגב, בפרעות קישינב ב—1903, שעל אודותן כתב ביאליק את השיר "עיר ההריגה" שממנו צוטטה בתחילת הדברים כאן השורה הנודעת, נהרגו 49 בני אדם — יהודים בידי נוצרים. כמספר הממוצע של נשים שנהרגות כל שנתיים ומשהו בידי גברים—בעלים. 115 שנים אחרי, אנחנו זוכרים היטב, ובצדק, את אותן פרעות — תראו מה שיחס ציבורי הולם, הקניית חשיבות אנושית ופוליטית וחקיקה בזיכרון ההיסטורי יכולים לעשות.